

YU ISSN 0352-5007 | UDK 880.1+881(05)

ЗБОРНИК

МАТИЦЕ СРПСКЕ
ЗА СЛАВИСТИКУ

Срето Танасић

ИЗ ПРОБЛЕМАТИКЕ БЕЗЛИЧНИХ РЕЧЕНИЦА: РЕЧЕНИЦЕ СА ГЛАГОЛОМ *ИМАТИ*

У раду се говори о два типа безличних реченица са глаголом имати. Оне се образују на различитим значењским компонентама овога глагола. Једне припадају безличним егзистенцијалним, а друге безличним посесивним реченицама. Док су реченице првог типа привлачиле пажњу научне јавности, реченице другог типа нису детаљније разматране.

Кључне ријечи: српски језик, проста реченица, безлична реченица, имати, егзистенција, посједовање, уопштени агенс

Српски језик, као и други словенски језици има два основна модела простих реченица: двочлане, субјекатско-предикатске, и једночлане, безличне или имперсоналне реченице, које не могу имати субјекат. Ове друге дијеле се у двије групе. На једној страни су такве безличне реченице код којих се немогућност увођења субјекта (граматичког) заснива на вриједности глаголске лексеме у предикату: она својом семантиком не омогућује отварање синтаксичке позиције субјекта у реченици.¹ Такве су реченице: *Грми, Свиће, Роси*. На другој страни су безличне реченице везаног типа, код којих је немогућност увођења субјекта условљена постојањем неког реченичног члана, као што су *се*, именска ријеч у зависном падежу и сл.² Такве су реченице: *Дрема ми се, Смучило му се, Сиди га је, Нејријашно ми је, Гребе ме у ђрлу* — и сл.

Међу безличним реченицама у српском језику издвајају се и егзистенцијалне реченице са глаголом *имају* у предикату, којим се саопштава о постојању/непостојању некога или нечега. Овакве реченице забиљежене су одавно у граматичкој и научној литератури.³ Ове реченице припадају везаном типу безличних реченица,⁴ јер уз глагол *имају* долази обавезно допуна у генитиву. (Према њима се јављају и

¹ Ivić 1963, 22.

² Ivić 1963, 22; Ivić 1968, 7 — напомена бр. 11.

³ Стевановић 1991; Ivić 1963; Ivić 1968, 8 — напомена бр. 10, Симић 1977 — ту и приказ старије литературе, Станојчић — Поповић, 1994, Valter i Vukomanović 1967, Корин (Corin) 1997.

⁴ Ивић 1963, 22.

двочлане егзистенцијалне реченице код којих се име појма који постоји односно не постоји исказује у номинативу.)⁵ Оне се јављају у потврдној форми, као што је у следећим примјерима:

(1)

1. *Има* таквих људи који оделу и накиту тиме што га носе на себи додају нешто од сјаја и отмености (Андрић, 34).

2. *Има* и тих ретких људи који сав свој унутрашњи живот носе у оку (Дучић, 35).

3. *Има* на свету лепих предела пред којима се занесете и у највећем заносу кликнете ... (Дучић, 106).

4. *Има* финих женских гласова што жуборкају као да та жена, док говори, држи у устима малко воде ... (Дучић, 99).

5. *Има* људи чије трагове следимо као уметничка дела (Пекић, 156).

6. *Има* људи чији је живот траг у води (Пекић, 83).

Ове реченице се јављају и у одричној форми, о чему свједоче следећи примјери:

(2)

1. Он би се већ после неколико месеци ухватио у истој мисли: да лето доноси непријатности и да су летњи месеци (они у којима *нема* слова „р”) у сваком погледу опаснији од других (Андрић, 375).

2. *Нема* више ни једне среће која није постала свачија срећа (Дучић, 107).

3. По свему је изгледало као да се тек сада хвата вечерњи сумрак, или да смо упловили у предео у којем и *нема* сванућа (Дучић, 92).

4. Осећање човечности код Француза долази од радости и храбрости; код Талијана тог осећања *нема* (Дучић, 72).

5. Сад је већ знао да је с онима доље на цести прекинуо коначно и заувјек и да више *нема* на земљи те везе која ће их поново спојити (Ђопић, 20).

6. Не знам зашто ми је потребан, не знам шта бих му рекао, а жао ми је што га *нема* (Селимовић, 170).

Ове реченице се јављају овако, с глаголом *имати*, само када се постојање/непостојање везује за садашњост. Када је реч о временском плану прошлости или будућности, онда се не јавља овај глагол, већ глагол *бити*.⁶ И у том случају реченице се јављају са потврдном и одричном формом. У следећим примјерима реченице су у потврдној форми.

⁵ Ивић 1981, 23: именица је у облику номинатива само кад је у једнини и кад означава избројиву појаву. А Ј. Кашић овоме додаје још један услов: да је реченица потврдна — према Kordić 2002, 165; в. и Корин 1997, 46. и даље.

⁶ То је у нашој граматичкој и стручној литератури одавно забиљежено, нпр. Grickat 1961, 77; Ивић 1981, 23; Станојчић—Поповић 1994, 242; Корин 1997; Kordić 2002, 151—158. Корин 1997. указује на то да се и потенцијал у овим реченицама јавља са глаголом *бити* (стр. 53).

(3)

1. *Било је* жена великих списатељица и великих научница (Дучић, 95).
2. *Било је* ипак искрено побожних уметника и филозофа (Дучић, 192).
3. Бољих од мене *је било* ... (Селимовић, 80).
4. *Биће* времена за све (Селимовић, 8).

У следећим примјерима предикат је у одричној форми.

(4)

1. У том ранцу *није било* никад ничега (Андрић, 396).
2. Одиста за цео један број векова *није* у овој земљи *било* разлике између људи и богова (Дучић, 180).
3. Ничег од оног непомичног османлијског достојанства, о коме је Давил толико слушао и читао, *није било* на њему (Андрић, 34).
4. Тога дана *не би* уобичајених посјета затвореницима (Ђопић, 113).
5. Уз орање и бербу често га *не би било* (Ђопић, 42).
6. *Neće biti* straha od božjeg suda (Nenadić, 88).
7. Зар хоће да на себе натоваре патњу којој никад краја *бићи неће* (Црњански 1, 45).
8. Трифун, сиромах, помисли, да ће то тако остати и кад он оде, и кад ни Исаковича више *не буде било* (Црњански 2, 80).

Овдје наведени примјери свједоче да се умјесто глагола *имаћи* јавља глагол *бићи* без обзира на то који је глаголски облик за исказивање прошлости односно будућности у питању — перфекат (1)—(3) аорист (4), потенцијал за прошлост (5), футур први (6) и (7) или футур други (8),⁷ што је већ добро познато.

Све што је досад речено о безличним реченицама с глаголом *имаћи* у српском језику — познато је у стручној литератури. Постоје међу безличним реченицама са глаголом *имаћи* и такве реченице које су уобичајене у српском језику, а нису посебно помињане у граматичкој и стручној литератури, а не наводе се ни примјери са њима кад се разматрају безличне реченице са глаголом *имаћи*. Ево неколико примјера реченица о којима је ријеч.

(5)

1. Све ми то више изгледа један несавладљив и безуман напор, јер је бесмислено хтети отклањати злоупотребе и предрасуде кад *се нема* снаге ни могућности отклонити узроке који су их изазвали и створили (Андрић, 79).
2. Од надирања већ откривених народних непријатеља *није се* *имало* времена за мотрење на оне још прикривене (Пекић, 102).
3. Дуге зимске вечери, *има се* *времена*, па дјед запео да свог имењака угони у вјеру (Ђопић 2, 46).

⁷ Корин 1997. наводи и примјер са имперфектом глагола *бићи* у предикату (53).

4. Веровић је брзо и оштро корачао, *није се имало* времена, требало је застанак и збуњеност Немаца искористити (Исаковић, 161).

5. *Нема се* времена за успорени снимак (ТВ Б92, 3. август 2005, 22, 20).

6. *Неће се имати* времена за посету музеју јер се у томе граду задржавамо кратко.

7. Како је прика Столе, *има ли се посла* (Ђопић, 480).

Ове реченице разликују се од реченица о којим је било ријечи на почетку. Уочава се да оне имају елеменат *се* који служи и као знак одсуства синтаксичког субјекта. Ово *се* нам показује да се ове реченице укључују у тип безличних реченица са уопштеним агенсом,⁸ које се код нас још називају згодно *обезличене реченице*.⁹ Обезличене реченице се разликују од свих других безличних реченица по томе што оне, иако су у синтаксичком погледу безличне реченице, имају у својој перспективи лице које је вршилац радње. У вршењу предикације у овим реченицама неопходно је учешће агенса. Међутим, агенс се не може и експлицитно исказати за то резервисаним граматичким средством. У вези са појмом агенса ове реченице се разликују од других обезличених реченица. Није у питању агенс у основном значењу термина, већ се ради о посесору у односу на појам исказан именицом у генитиву — посесум. Може се, дакле, говорити о посебном подтипу безличних реченица међу обезличеним — о посесивним реченицама са глаголом *имати*. Као што сам напоменуо, о овим реченицама се у литератури не говори, мада се и у овдје навођеној литератури говори о могућности да реченице са овим глаголом у српском, као и у другим словенским језицима, поред значења егзистенције могу исказивати и значење посесије; у свим радовима се наводе други случајеви, то су двочлане реченице. А међу обезличеним реченицама или реченицама са уопштеним агенсом реченице глаголом *имати* нису биле предмет посебне пажње истраживача.

То што важи за друге реченице које припадају типу обезличених реченица важи и за ове са глаголом *имати*. У то се није тешко увјерити — свака од наведених реченица лако се може трансформисати у двочлану реченицу гдје ће се искључити елеменат *се*, а укључити синтаксички субјекат у номинативу. Уп.:

2'. Од надирања већ откривених народних непријатеља *нисмо имали* времена за мотрење на оне још прикривене.

3'. Дуге зимске вечери, људи *имају* времена, па дјед запео да свог имењака угони у вјеру.

⁸ Ивић 1962—1963 (146) за овакве реченице каже да вршилац радње „није неко одређено лице, већ било ко, свако, људи уопште”, в. и Ivić 1963, 22: реченице типа *зна се, иде се* означавају „да је agens svako, ljudi uopšte”. О препознавању агенса у оваквим реченицама говори се детаљније у раду Radovanović 1971, 183—187.

⁹ Станојчић-Поповић 1994, 243—244. Стевановић 1991 (стр. 94—95) назива овакве реченице *безличне конструкције*, а придјев *обезличен* употребљава у синтагми *обезличени глаголи* (стр. 92).

4'. Веровић је брзо и оштро корачао, *нису имали* в р е м е н а, требало је застанак и збуњеност Немаца искористити.

Иако су и ове безличне реченице, образоване са глаголом *имаџи*, ове трансформације потврђују да оне не стоје у директној вези са имперсоналним егзистенцијалним реченицама са глаголом *имаџи*. Оне се налазе у кругу обезличених реченица, и то у кругу оних обезличених реченица које се образују са предикатом од прелазних глагола. Зна се, међутим, да образовање обезличених реченица са прелазним глаголом подразумева посебне процедуре у вези са ближим објектом. О томе је у србистичкој литератури већ писано,¹⁰ и о томе овдје нећу говорити. Напоменућу једино да је услов за образовање обезличених реченица са транзитивним глаголима то да се неутралише транзитивност или да се она задовољи објекатском клаузом. Изузетак од овога јесте присуство ближег објекта у облику генитива без предлога. Он може остати у овоме типу безличне реченице.¹¹ Управо то имамо код реченица са глаголом *имаџи* и елементом *се*.

Постоји још један елемент по коме се ове реченице разликују од безличних егзистенцијалних реченица са глаголом *имаџи*. Истакнута је чињеница да безличне егзистенцијалне реченице имају глагол *имаџи* једино у облику презента, док у другим личним облицима у предикату долази глагол *биџи*. Овдје се, пак, глагол *имаџи* појављује у свим личним облицима, односно и онда кад се ради о временском плану прошлости, и будућности, па и о потенцијалу.

Најзначајнији елемент који је заједнички овим реченицама са глаголом *имаџи* и безличним егзистенцијалним реченицама са тим глаголом јесте присуство генитива ближег објекта у њима. Међутим, видјели смо да и обезличене реченице и реченице са другим прелазним глаголима у предикату имају могућност да задрже ближи објекат у генитиву, па постојање генитива ближег објекта не мијења ништа битно у погледу мјеста ових реченица међу безличним. Иако су обезличене реченице са исказаним објектом радње именицом у генитиву без предлога сасвим регуларне у савременом српском стандардном језику, оне се у писаној језичкој пракси не јављају често са предикатом од других прелазних глагола. Изузетак би могла бити реченица са устаљеном синтагмом *водиџи рачуна*. Међутим, такве реченице са глаголом *имаџи* нису ријетка појава у језичкој пракси.

Може се направити још једна паралела између ових реченица и егзистенцијалних безличних реченица са глаголом *имаџи*. Иако се не може рећи да ове реченице са елементом *се* настају трансформацијом егзистенцијалних безличних реченица, нема ни једне овакве реченице према којој не би могла постојати и егзистенцијална безлична реченица. Тако ћемо према горе наведеним реченицама имати

¹⁰ Ivić 1983, 75; Удовичић 2004, 64—65.

¹¹ О овоме в. у раду Танасић 2004. и тамо наведену литературу.

2". Од надирања већ откривених народних непријатеља *није било* времена за мотрење на оне још прикривене.

3". Дуге зимске вечери, *има* времена, па дјед запео да свог имењака угони у вјеру.

4". Веровић је брзо и оштро корачао, *није било* времена, требало је застанак и збуњеност Немаца искористити.

С друге стране, не може се према свакој безличној егзистенцијалној реченици оформити паралелна обезличена реченица са глаголом *имати*. Тако имамо безличне егзистенцијалне реченице:

(5)

1. *Има* таквих људи који оделу и накиту тиме што га носе на себи додају нешто од сјаја и отмености.

2. Настављају да пишу своје извештаје у којима *нема* трага малопређашњих осећања (Андрић, 103).

3. Са чуђењем и очајем конзул је тада себи говорио да тврда школа Истока траје вечито и да у овим земљама *нема* краја изненађењима ... (Андрић, 204).

4. Пролеће поравњава и поправља све. Док земља цвате, увек поново и поново, и док *има* људи да тај феномен посматрају (Андрић, 356).

5. Да, тај паша је знао каквих мрзовољних вечери и магловитих дана *има* у овом теснацу (Андрић, 432).

6. Наједном се то копно указа онде где га малочас *није било* (Дучић, 107).

8. *Има* на свету лепих примера пред којима се занесете (Дучић, 106).

9. *Нема* више смисла путовати по културним градовима Европе (Дучић, 114).

10. *Има* финих женских гласова што жуборкају као да та жена, док говори, држи у устима малко воде... (Дучић, 99).

11. *Има* људи чије стопе, у песку трајања утиснуте, не воде истим смером у коме су водили њихови животи (Пекић, 44).

12. *Има* људи чије трагове следимо као уметничка дела (Пекић, 156).

13. Чини ми се да томе *нема* краја (ТВБК, 24. 10. 2005, 19,15).

14. *Нема* места паници (Исто).

Према овим безличним реченицама не могу се образовати паралелне обезличене реченице. Могао би се навести повелики списак примјера гдје нема подударности између ова два типа безличних реченица. И на основу ових овдје наведених реченица, може се закључити које безличне егзистенцијалне реченице немају према себи обезличене са глаголом *имати*. То су такве безличне егзистенцијалне реченице које саопштавају о постојању/непостојању нечега на свијету што по природним законима не може бити предмет човјековога посједовања. А није све на овоме свијету конциповано тако да може бити представљено као посесум. Говорећи о проблему дефинисања

појма егзистенције, на основу увида у обимну литературу, С. Кордић наводи три типа егзистенције: а) „свевременска, апсолутна 'чиста' егзистенција, нпр. *Има ли Бога?; Постоји ли Бог?*”; б) „конкретна егзистенција везана за одређену ситуацију, нпр. *У селу има неколико удовица*”; в) „конкретна егзистенција с имплицитном могућношћу њене искористивости, нпр. *На сџољу има колача*” (Kordić 2002, 145). Исти аутор истиче да су егзистенција и локација повезане са значењем посесивности јер је постојање нечега први услов да би се оно могло посједовати (Kordić 2002, 147), што се, наводи даље, огледа и у чињеници да се постојање и посједовање у многим језицима исказују (и) истим глаголом. Са становишта теме овога рада била би интересантна подјела егзистенције у двије групе: постојање нечега што може постати посесум и постојање нечега што не може постати посесум.

Само у посебним случајевима према оваквим реченицама (из групе 5) могу се образовати двочлане реченице, кад се хоће указати да се има увид у егзистенцију нечега или некога на овоме свијету. Тако би било у примјерима:

(6)

1. У Србији *имамо* шума које су старе и по хиљаду година.
2. Међу кичмењацима *имамо* сисара, птица и других животиња.
3. *Имамо* таквих људи који оделу и накиту тиме што га носе на себи додају нешто од сјаја и отмености.
4. *Имамо* финих женских гласова што жуборкају као да та жена, док говори, држи у устима малко воде.
5. *Имамо* људи чије стопе, у песку трајања утиснуте, не воде истим смером у коме су водили њихови животи.
6. *Имамо* људи чије трагове следимо као уметничка дела.

Или другачије:

7. Ви *имате* у граматикама таквих реченица какве нико не изговара.

Оваква могућност глагола *имати* регистрована је у Речнику САНУ: (Глагол *имати* јавља се) „у констатацијама о некој егзистенцији која не може бити предмет сталне или привремене својине одн. везаности за субјекат, али се, из стилских или фразеолошких разлога, као таква представља”. Да ту није реч о исказивању посесије, нагласила је И. Грицкат: „а све то не значи ништа друго него обичну објективну егзистенцију” (Grickat 1961, 78). (Ове реченице не треба мијешати са случајевима кад се реченицама исте граматичке структуре говори о конкретном посједовању нечега — према којим се онда могу образовати и обезличене: *Имамо* доста шуме — *Има се* доста шуме.) Према овим реченицама (из групе б), иако су формално двочлане, не бисмо

могли образовати безличне реченице са уопштеним агенсом. Пошто је код њих агенс — посесор присутан формално, а стварно га нема, то нема услова да се образује обезличена реченица, чија је одлика управо супротно: агенс стварно постоји, а формално је неискazив.

Има, међутим, случајева кад не можемо овако стилизовати реченицу. Тако према навођеним реченицама *Нема места паници*; Чини ми се да томе *нема краја* — не бисмо могли образовати двочлане реченице.

Модел безличне реченице са уопштеним агенсом које се образују са глаголом *имати* у предикату користи се и онда када се хоће нека појединачна лична ситуација у вези са посједовањем/непосједовањем нечега представити уопштено — управо уопштавајући агенс/посесор. О томе свједоче следећи примјери.

(7)

1. Зашто ниси ишао на одмор. *Нема се новца*.
2. Нисам никуда ишао овога лета; *нема се времена*.
3. Како је, прика Столе, *има ли се посла* (Ђопић, 480).

Као што се види, са глаголом *имати* образују се различити типови безличних реченица којим се износе не сасвим идентични садржаји. Међу њима постоје два распрострањена типа у савременом српском језику. Док безличне егзистенцијалне реченице саопштавају о постојању/непостојању некога или нечега, безличне реченице са уопштеним агенсом саопштавају о томе да неко, као уопштен агенс, посједује нешто. Домен употребе једних и других безличних реченица није исти. Ужи домен употребе имају безличне реченице са уопштеним агенсом. Домен употребе обезличених реченица са глаголом *имати* у директној је сразмјери са доменом употребе двочланих посесивних реченица с тим глаголом, а он је, опет, сразмјеран могућностима човјека да посваја ствари и бића на овоме свијету. Из овога слиједи да битну улогу у томе игра именица у генитиву у позицији допуне глагола *имати*. Ако она именује такав појам који може бити предмет човјековога посједовања, онда се уз глагол *имати* може образовати безлична реченица са уопштеним агенсом. Ако није покриједи таква именица, нема ни могућности да се образује таква реченица. Анализа грађе показала је да се само према двочланим реченицама у којима се исказује стварно посједовање може јављати оваква безлична реченица. Ако је само формално посесивна реченица (примјери из групе 6), а стварно је егзистенција у питању, такве реченице се не могу трансформисати у обезличене реченице са глаголом *имати*. Показује се, такође, да у вези са овим реченицама термин агенс треба узимати условно: у остваривању предикације учествује појам под тим именом који је у ствари посесор према појму исказаном именицом у генитиву.

ИЗВОРИ

- Андрић — Иво Андрић, *Травничка хроника*, Нолит, Београд, 1981.
 Дучић — Јован Дучић, *Градови и химере*, Политика — Народна књига, Београд, 2005.
 Исаковић — Антоније Исаковић, *Миран злочин*, Просвета, Београд, 1992.
 Nenadić — Dobrilo Nenadić, *Dorotej*, Narodna knjiga, Beograd, 1981.
 Пекић — Борислав Пекић, *Нови Јерусалим*, Политика — Народна књига, Београд, 2005.
 Селимовић — Меша Селимовић, *Дервиш и смрт*, СКЗ, Београд, 1969.
 ТВ Б92 — Телевизија Б 92, Београд.
 ТВБК — БК телевизија, Београд.
 Ћопић — Бранко Ћопић, *Пролом*, Просвета Београд и др., 1983.
 Црњански — Милош Црњански, *Сеобе*, прва књига, Нолит, Београд, 1973.

ЛИТЕРАТУРА

- Valter — Vukomanović — Hilmar Valter — Slavko Vukomanović, *O glagolu imati sa semantičke i sintaksičke strane*, Књижевност и језик XIV/3—4 (Београд) 142—150.
 Grickat 1961 — Irena Grickat, *Razvoj i značenja glagola i mati*, Radovi Naučnog društva BiH XVIII, Odeljenje istorijsko-filoloških nauka, knj. 6, Sarajevo, 67—81.
 Ивић 1962—1963 — Милка Ивић, *Један проблем словенске синтагматике осветљен трансформационом методом (граматичка улога морфеме се у српскохрватском језику)*, Јужнословенски филолог XXV (Београд), 137—151.
 Ivić 1963 — Milka Ivić, *Osnovne tipološke karakteristike srpskohrvatske impersonalne rečenice*, Књижевност и језик X/1 (Београд), 18—24.
 Ивић 1981 — Милка Ивић, *Српскохрватски глаголски облици за исказивање појава које постоје у садашњости*, Јужнословенски филолог XXXVII (Београд), 13—24.
 Ivić 1968 — Milka Ivić, *O dubinskom modelu slovenske proste rečenice sa semantičkim obeležjem „anonimnost subjekta”*, Књижевност и језик XV/2 (Београд), 5—12.
 Ivić 1983 — Milka Ivić, *O strukturi srpskohrvatske proste rečenice s glagolskim predikatom*, у књ. Milka Ivić, *Lingvistički ogledi*, Beograd, 59—83.
 Kordić 2002 — Snježana Kordić, *Riječi na granici pripoznačnosti*, Zagreb.
 Корин 1997 — Andrew Corin, *O синтакси егзистенцијалног habere (има) у српском језику*, Научни састанак слависта у Вукове дане 26/2 (Београд), 45—60.
 Radovanović 1971 — Milorad Radovanović, *Rečenice s anonimnim agansom u jeziku Ljubomira Nedića*, Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду, 181—190.
 Симић 1976 — Радоје Симић, *Теоријско-методолошки проблеми у синтагматици словенске реченице*, Јужнословенски филолог XXXII (Београд), 47—119.
 Симић 1977 — Радоје Симић, *О синтагматским проблемима периферних структура словенске реченице*, Јужнословенски филолог XXXIII (Београд), 33—51.
 Станојчић — Поповић 1994 — Живојин Станојчић и Љубомир Поповић, *Грамматика српског језика за средње школе*, Београд.
 Стевановић 1991 — Михаило Стевановић, *Савремени српскохрватски језик II. Синтакса*, Београд.
 Танасић 2004 — Срето Танасић, *Безличне реченице с уопштеним агansom*, Јужнословенски филолог LX (Београд), 41—55.
 Удовичић 2004 — Свјетлана Удовичић, *Импersonалне реченице у Кочићевим приповијеткама* (магистарски рад), Филозофски факултет, Бања Лука.

Срето Танасич

ИЗ ПРОБЛЕМАТИКИ БЕЗЛИЧНЫХ ПРЕДЛОЖЕНИЙ:
ПРЕДЛОЖЕНИЯ С ГЛАГОЛОМ *ИМАТИ*

Резюме

В стандартном сербском языке распространены два типа безличных предложений с глаголом *имати*: экзистенциальные и посессивные предложения. Об экзистенциальных безличных предложениях с данным глаголом существует богатая лингвистическая литература. Это предложения типа: „*Има* финих женских гласова што жуборкају”. Посессивные безличные предложения с глаголом *имати* пока не были предметом научных исследований. Это предложения типа: „Дуге зимске вечери, *има се* времена”.

В настоящей работе автор на основе анализа материала выявляет основные характеристики посессивных безличных предложений с глаголом *имати*. Посессивные предложения с этим глаголом принадлежат более широкому классу безличных предложений в сербском языке, называющихся безличными предложениями с обобщенным агенсом или обезличенные предложения, и еще точнее — такими предложениями из данного класса, которые имеют прямое дополнение, выраженное свободным родительным падежом. В реализации предикации этих предложений обязательно участие актанта, именуемого обобщенным агенсом. Посессивные безличные предложения с глаголом *имати* имеют более узкую сферу употребления, нежели экзистенциальные безличные предложения с данным глаголом. Она связана со значением существительного в родительном падеже в функции дополнения глагола. Эти предложения возникают лишь тогда, когда существительным в родительном падеже выражается что-то, что может быть предметом действительного владения человека. Если это не так, то нельзя построить данные предложения; когда речь идет не о действительном, а формальном владении, в этом случае тоже нельзя образовать такие предложения. При рассмотрении безличных предложений с глаголом *имати* термин *агенси* нужно понимать условно или в самом широком значении: под этим термином подразумевается актант со свойством посессора по отношению к понятию, выраженному существительным в родительном падеже дополнения при данном глаголе.